

DINKA PASINI*

Hrvatski izbliza i izdaleka

Materinski jezik uzimamo zdravo za gotovo. Otud dolazi i zabluda da hrvatski u školama ne trebamo učiti jer smo izvorni govornici toga jezika, pa samim tim valjda i dovoljno stručni! Takav stav među učenicima loše utječe na motivaciju za učenje. Nedostaje tu ljubavi...

Kad pak stranci uče hrvatski kao strani jezik, stvari su potpuno drukčije. Ništa se ne uzima zdravo za gotovo. Sve je novo. Nitko se ne smatra dovoljno stručnim, pa čak ni oni kojima je hrvatski drugi jezik i njegov su zvuk čuli nekad davno od svojih djedova i baka, koji su svoju sreću potražili negdje daleko izvan domovine. Takav stav i otvorenost, odnosno ljubav prema novomu, vrlo dobro utječu na motivaciju za učenje.

Katkad nije baš jednostavno naučiti stranca izgovarati neke hrvatske glasove i riječi (omražene su one bez samoglasnika i one dugačke), objasniti mu da se mnoge riječi mijenjaju na sedam različitih načina, da imamo jako mnogo glagola, pa i za najmanje i najspecifičnije radnje, te glagole koji znače da je radnja gotova ili da nije gotova neovisno o vremenu radnje, da objekt i predikat mogu biti na početku rečenice, a i to da na svakome koraku nailazimo na iznimke.

Sve to, međutim, ne obeshrabruje strance koji žele ovladati hrvatskim jezikom. Prolazeći kroz scile i haribde toga jezika herojski se oni bore, ne odustaju ni kad se čini da nikad neće doći do kraja puta...

Poučavati hrvatskomu izvorne govornike nešto je posve drugo nego poučavati hrvatskomu neizvorne govornike hrvatskoga jezika koji dolaze iz drugih jezika i njihovih kultura. Sve je drukčije: pristup, komunikacija, nastavničke vještine i znanja. Pritom je najveći izazov raditi kao nastavnik u heterogenim skupinama. To znači da u istome razredu sjede Amerikanci, Rusi, Azijci, Afrikanci, Europljani, Australci, Arapi... Ljudi koji govore različitim stranim jezicima pripadaju različitim dobnim, obrazovnim, kulturnim, nacionalnim, etničkim i manjinskim skupinama, neki ne poznaju u dovoljnoj mjeri latinično pismo i ne govore engleski ni bilo koji drugi strani jezik osim materinskoga. Nastavničke vještine ovdje moraju biti gotovo akrobatske jer svi zaslužuju jednaku pozornost i jednaku priliku da nauče hrvatski. Osim toga, za nastavnika nije naodmet da, naravno, uz metodička i glotodidaktička znanja, bude i svojevrsan diplomat koji pomiruje „zaraćene strane”, političke stavove, različite

* Autorica mr. sc. Dinka Pasini ima 20-godišnje nastavno iskustvo u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Radi u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Croaticum je sveučilišni modul za studente kroatistike i slaviste, ali i za odrasle osobe u sklopu cjeloživotnoga obrazovanja.

religije i običaje, ublažava predrasude i stereotipe koje imamo jedni o drugima te širi i njeguje višejezičnost i višekulturnost. Doticaj različitih kultura u heterogenim skupinama za nastavnika je dalekozor u svijet, ali i mikroskop za naš lokalni svijet, koji inače doživljavamo kao poznat. Stranci koji uče hrvatski jezik unose u taj jezik svoje kulturne matrice, pa i svoja kulturološka očekivanja. Na primjer, od svojih sam studenata naučila da su najčešće fraze u hrvatskome *samo malo* i *nema problema* te da zapravo znače ‘dugo ćeš čekati’ i ‘ima problema’. Jedan mi je Flamanac jedanput na nastavi, kad sam izrekla poredbeni frazem *tvrdoglav kao magarac*, svratio pozornost na frazem u njegovu jeziku koji glasi, vjerovali ili ne, *tvrdoglav kao Hrvat!* Među frazemima koji izazivaju kulturološko čuđenje, pa i nerazumijevanje, bez premca se ističe onaj *biti pijan kao majka*, koji je u mnogim drugim europskim kulturama potpuno nezamisliv. Kulturološka čuđenja pri poučavanju i učenju hrvatskoga jezika za neizvorne govornike ne pojavljuju se, naravno, samo u tzv. europskome kulturnom krugu, nego i kad se susretnu hrvatska kultura i kulture Dalekoga istoka.

Jednom sam prigodom uvježbavajući boje sa studentima na početničkome stupnju očekivala da svi studenti u heterogenoj skupini u praznu crtu uz Sunce upišu „Sunce je žuto.” Međutim, dobila sam iznenađujući odgovor studenta iz Južne Koreje koji je uzviknuo: „Sunce je kod nas crveno!” Iz te sam naoko sitne pojedinosti jako mnogo naučila. Kao prvo, da ništa ne uzimam zdravo za gotovo smatrajući svoju kulturu jedinom mjerom svih stvari. Kao drugo, naučila sam sumnjati u sve što sam naučila kao izvorna govornica hrvatskoga jezika i poslije kao studentica, poslijediplomantica te doktorandica kroatistike. Sa strancima na nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika učimo svaki dan o svojem jeziku i njegovim mogućnostima, ali i o tome kako razmišljaju govornici stranih jezika i kakva je njihova kulturna popudbina. Možda bi nam ovo iskustvo moglo malo pomoći i u poučavanju hrvatskoga kao materinskoga jezika te u tome da se prisjetimo kako je naš jezik svjež i pun mogućnosti, da ga malo više gledamo dječjim očima, otvoreno, da ga ne uzimamo zdravo za gotovo, nego da ga učimo, ali i volimo. Katkad je lakše vidjeti stvari malo izdaleka, iz tuđe perspektive. Pa zašto onda to ne bismo učinili i mi kao učenici i nastavnici hrvatskoga kao materinskoga jezika?

Materinski jezik poseban je jezik primarne socijalizacije koji smo neformalno naučili u djetinjstvu, a tijekom školovanja ga formalno učimo kao standardni jezik u sklopu predmeta Hrvatski jezik. **Drugi jezik** usvaja se spontano zbog izloženosti u okolini. **Strani jezik** formalno se uči izvan zemlje u kojoj je službeni jezik. **Višejezičnost** je jedna od temeljnih smjernica EU-a, a podrazumijeva zaštitu i promicanje jezične raznolikosti u Europi. **Višekulturnost** je jedna od temeljnih smjernica EU-a, a podrazumijeva zaštitu i promicanje kulturne raznolikosti u Europi odbacivanjem stereotipa, tolerancijom i prihvaćanjem različitosti.